

BOLIVIA

- ei kort innføring i eit komplisert land

LATIN-AMERIKAGRUPPENE I NOREG SINE SOLIDARITETSBRIGADAR

Latin-Amerikagruppene i Noreg sender ut solidaritetsbrigadar til eit utvald land i Latin-Amerika to gonger i året. Brigadane i 2008 og 2009 går til Bolivia, dette grunna den spennande politiske situasjonen og dei endringsprosessane som er sett i gang i landet.

Solidaritetsbrigaden har to hovudmål, å auke den politiske bevisstheita i både Noreg og Latin-Amerika, og å byggje solidariske relasjonar gjennom utveksling av kunnskap og tilstadevering.

Brigadane består av ungdom mellom 20 og 25 år. Prosjektet mottek støtte frå Fredskorpset.

Søknadsfrist for brigadane er 1.november 2008 for vårbrigaden og 1.mai 2009 for haustbrigaden.

BOLIVIABRIGADEN VÅREN 2008

Vårbrigaden til Bolivia var samansett av 9 engasjerte ungdommar. Me var utplasserte hjå ulike organisasjonar i ulike byar i Bolivia, dette for å få ei betre forståing av dei sosiale rørsleane sin kamp for ei betre framtid.

Martine, Marte RF og Kjersti budde i Santa Cruz og jobba for kvinneorganisasjonen Colectivo Rebeldía, urfolksorganisasjonen Coordinadora de Pueblos Etnicos de Santa Cruz (CPESC) og Confederación Nacional de Mujeres Indígenas de Bolivia (CNAMIB) som jobbar med urfolkskvinner.

Anders var utplassert like utan for byen Santa Cruz, på jordbruksskulen Colonia Piraí.

I Sucre jobba Hans Olav og Marte GI for El Observatorio Boliviano de los Recursos Naturales (Det bolivianske observatoriet for naturressursar), og i El Alto kunne du finne Marita, Wibeke og Leo i full sving hjå hovudsamarbeidsorganisasjonen vår, El Centro de Estudios y Apoyo al Desarrollo Local (CEADL - Senteret for studier og støtte til lokal utvikling).

Hefte er utgjeve av
Boliviabrigaden våren 2008
Latin-Amerikagruppene
i Noreg
www.latin-amerikagruppene.no
boliviabrigade@gmail.com

Takk til det bolivianske
folk for støtte, inspirasjon
og solidaritet.

Hefte er trykt på 100 prosent
resirkulert papir hjå Flisa
Trykkeri.

INNHALD

- side 4 Bolivias historie -fritt etter
hukommelsen
- side 6 Omfordeling av jord
- side 10 Manglende likestilling og vold
mot kvinner i Bolivia
- side 14 Verneplikt i Bolivia
- side 16 Fra Rockefeller til
refordeling av resurssene
- side 20 Norge og Boliva inngår
samarbeid
- side 22 Hvorfor oppstandelse når så
mange sa ja?
- side 28 Bolivia, kva skjer?
- side 34 Støtteerklæring til det
bolivianske demokrati
av Juan Mamani Espinoza og
Viviana Rodriguez Barrancos

BOLIVIAS HISTORIE – FRITT ETTER HUKOMMELSEN

Tekst: Marte Gustad Iversen/Foto: Marita Mo

På grensen mellom verdens to største hav ligger kontinentet som etter hvert skulle bli kjent som Amerika. Det ble kolonisert av asiatiske immigranter en gang for omtrent 50 000 år siden, enten landeveien via Beringstredet, eller sjøveien i beste heyerdahlske ånd.

I Amerika oppstår og forfaller sivilisasjoner gjennom årtusener frem til en italiener som seiler under spansk flagg i 1492 tror han har kommet til Asia. Det viser seg imidlertid at han har ”oppdaget” et nytt kontinent, og et nytt folk: Indianerne. Ordet kultursjokk får en helt ny mening, og verden slik man kjenner den blir aldri den samme igjen.

Den spanske okkupasjonen varer i vel 300 år, og kolonistene lever og ånder for de tre G’er: God, Gold & Glory, i den rekkefølgen som til en hver tid passer best. I Øvre Peru (senere Bolivia) passer det svært godt med nummer to. Cerro Rico i Potosí er på et tidspunkt verdens desidert største sølvgruve, og i løpet av kolonitiden henter spanjolene ut nok sølv til å bygge en bro fra Bolivia til Madrid. Men i stedet for å være brobyggere, finansierer de kriger hjemme i Europa.

I 1809 har innbyggerne i Øvre Peru imidlertid sett seg lei på den europeiske dominansen, og uttaler sin uavhengighet, noe de oppnår først i 1825. Bolivia blir Bolivia, oppkalt etter frigjøringshelten Simón Bolívar, som også blir landets første president. Siden den gang har Bolivia hatt 16 forskjellige statsforfatninger, og landet er amerikansk mester i statskupp med nesten 200 grunnlovsstridige regjeringsskifter. I 1982 avsettes den siste militærjuntaen, og den demokratiske tradisjonen sparkes i gang. I 2005 velger man for første gang en president med urbefolkningsbakgrunn, nye

grupper kommer til, gamle maktstrukturer trues, og den politiske spenningen er til å ta og føle på.

Bolivia ligger innestengt midt i Sør-Amerika, og er et land med store geografiske forskjeller, fra det andinske høylandet i vest, via dalene, til det tropiske lavlandet i øst. Høylandet er sentrum for gruvedrift med utvinning av tinn, gull, sølv, sink, bly og kobber som de viktigste mineralene, i dalene dyrker de kaffe, soya, sukkerrør, kokablader og bananer, mens økonomien i lavlandet er basert på kvegdrift og produksjon av soya, ris og sukker, i tillegg til utvinning av olje og gass. Landet består av ni fylker, og opposisjonen til president Evo Morales og regjeringspartiet MAS (Bevegelsen (fram)mot sosialisme) står sterkest i de østlige lavlandsfylkene som går under betegnelsen media luna, halvmånen.

Bolivia er et av Latin-Amerikas fattigste land, der ca. 2/3 av befolkningen lever i fattigdom, og halvparten av disse igjen på under 1 dollar per dag. Det er på landsbygda at fattigdommen er mest utbredt, og den rammer primært urfolksgrupper som utgjør ca. 2/3 av befolkningen. De største grupperingene er quechua, aymara og guaraní. Resten av landets befolkning er stort sett etterkommere etter spanjoler eller en blanding. Bolivia er altså et svært heterogent land etnisk, kulturelt, sosialt og økonomisk, noe som også gir seg utslag i politiske spenninger.

OMFORDDELING AV JORD

Tekst: Marte R. Fjørtoft/Foto: Wibeke Bruland og Anders Marstein

Som så mange land i Latin-Amerika er Bolivia eit land med store forskjellar. Eit sterkt døme på dette finn ein i jordfordelinga i landet. Etter jordreform i 1953 og 1996, har Morales-regjeringa no sett i gang nye jordreformer for å få ei reell forandring i jordfordelinga. Dette møter sterk motstand blant nokre interessegrupper i Bolivia.

Eit halvhjerta forsøk

Det første forsøket på å rette opp i skeivheita i jordfordelinga skjedde i 1953, då den første jordreforma i Bolivia vart innført. Eit av hovudmåla med reforma var å eliminere dei slaveliknande forholda som mange levde under, då særleg i høglandet. Jordfordelingspolitikken hadde svært ulike utslag i dei forskjellige delane av landet. Prosessen var i utgangspunktet meir velfungerande i høglandet og dalane i Bolivia. Der klarte myndigheitene å omfordele jordområde, frå store godseigarar til fattige jordlause og urfolk.

I den same jordreforma vart det satt i gang prosessar i låglandet aust i Bolivia. Her ser ein derimot at initiativet til jordreforma ikkje vart følgt. Det vart tillette at enkeltpersonar akkumulerte store land- og jordområde. Myndigheitene delte ut jord til borgarar som søkte om dette, og dei som fekk godkjent søknaden var i stor grad kvite personar med kontaktar i den nasjonale leiinga. Desse etablerte seg, og utvikla seg, til mektige godseigarar med stor økonomisk og politisk makt. Ein ser difor ei tosidig utvikling i jord-distribueringa i Bolivia, der ein har små jordeigedomar i høglandet og i dalane, medan det i låglandet aust i landet er storgods som er mest utbreidd.

Gjennom dei siste førti åra har det vore mykje migrasjon frå høglandet til låglandet. Mange av dei forholda som eksisterte i førekant av 1953 i høglandet

har no i stor grad flytta seg til låglandet. Mange jordarbeidarar lev under vanskelege forhold, der dei vert utbytta av jordeigarane. Innføringa av storgods i låglandet har også ført til at det i dag er fleire av urfolka i området som jobbar i tenestekap under slaveliknande omstendigheitar.

Ny fart i omfordelinga

Med dette til grunn vart jordlova INRA (Instituto Nacional de Reforma Agraria) godkjent i 1996. Denne lova la tilrette ei sanering av jordeigedomar i landet. Dette inneber ein kontroll av jorda der ein skal sjå til at eigaren har papira i orden og at jorda møtar krava om ein økonomisk og sosial funksjon, med faktisk produksjon på området. Det skal også sjåast til at det ikkje er tenestekap eller slaveri på området. Denne saneringsprosessen skulle gjennomførast i løpet av ti år. På nasjonalt nivå skulle 106,75 millionar hektar legaliserast. Av desse var berre omlag 28 prosent ferdig kontrollert då dei ti åra var omme i 2006.

I 2006, etter at Morales kom til makta, vart jordlova frå 1996 modifisert og ein ny lov vart godkjent 2. august 2007. Dette skjedde etter ei tid med enormt press frå dei sosiale rørslene i Bolivia. Den nye jordlova forlenga saneringsprosessen med 7 år, og har som mål å akselerere og fullføre kontrollen av jorda samt omfordele uproduktive landområde til jordlause bønder og urfolk.

Etter berre to år har den nye jordlova gitt resultat. Morales-regjeringa har i løpet av denne tida omfordelt ein større del jord enn det som vart redistribuert i løpet av den føregåande tiårsperioden (10,2 millionar hektar frå 2006-2008, mot 9,2 millionar hektar frå 1996-2006.) Av den omfordelte jorda er over halvparten no urfolksterritorium.

Motstand og konflikt

Denne jordfordelingsprosessen skapar store konflikter, der jord- og godseigarar set seg opp mot politikken til Movimiento Al Socialismo (MAS), det regjerande partiet i Bolivia. Konfliktane utspelar seg både på det politiske plan og i form av valdelege samanstøyt mellom jordeigarar og regjeringsdelegasjonar. Regjeringa har prøvd å gå inn på jordeigedomar i Camiri i Santa Cruz fylke for å sette i gang saneringsprosessen i området. Både i februar og i april 2008 vart regjeringsdelegasjonen, i følgje av urfolk, møtt med skot, steinkasting og stokkar. Inngangen til jordeigedomane var blokkert av paramilitære styrker og innleigde væpna vakter. Over førti urfolk har blitt skada og fleire har blitt truga på livet, blant desse også internasjonale journalistar som dekkja hendingane. På dei omtalte eigedomane er det kjent at urfolk frå guaranífolket lev under slaveliknande forhold og i tenesteskap. Dette blir konsekvent tilbakevist av jordeigarane og styresmaktene i Santa Cruz. Samtidig støttar borgarkomiteen og fylkesleiinga jordeigarane aktivt i deira blokkering av saneringsprosessen, der nettopp desse forholda skal undersøkast.

Maktelitane i låglandet har klart å posisjonere seg sterkt i sin kamp mot MAS-regjeringa også på det politiske plan. Desse elitane er i hovudsak konstituert av jordeigarar og bedriftseigarar i området. Fylkes-

myndigheitene i dei fire fylka i låglandet har satt i gang ein autonomi-kampanje for auka sjølvstyre. Målet er å innføre egne autonomistatuttar, denne prosessen har kome lengst og er mest radikal i Santa Cruz. Fylkestinget i Santa Cruz starta med implementeringa av autonomiartiklane 15. mai 2008.

I Santa Cruz sine autonomistatuttar talar artiklane som omtalar jord sitt tydelege språk. Santa Cruz vil ha fullstendig kontroll over jordspørsmålet, og den nye jordlova til staten vert underkjent av det autonome fylket Santa Cruz. Den nye lovgivande forsamlinga i fylket skal danne egne institusjonar som skal handtere jordreformer og saneringsprosessar. Desse institusjonane er fullstendig uavhengige og overordna nasjonale organ.

Det er vanskeleg å sjå på konfrontasjonane og det politiske maktspelet som to separate prosessar. Vi ser at det i dei siste femti åra har etablert seg ein økonomisk makt-elite i Santa Cruz. Denne består av jord- og bedriftseigarar, som har høge politiske posisjonar. Eliten blokkerar saneringsprosessen til regjeringa og avvisar at guaraní lev i tenesteskap. Dei støttar opp om paramilitære grupper i å forsvare enorme jordeigedomar frå å bli kontrollert. Samtidig vidarefører dei ein lausrivingsprosess der dei etter innføringa av autonomistatuttar sjølve skal kontrollere alle aspekt som har med jord å gjere.

Makta som dei nemnte aktørane i Santa Cruz og dei andre fylka i låglandet har, kan få store konsekvensar for dei jordreformene MAS og folket ønskjer å gjennomføre. Dette vil i hovudsak gå utover fattige jordlause bønder og urfolk som lev under forferdelege vilkår på storgodsa.

MANGLENDE LIKESTILLING OG VOLD MOT KVINNER I BOLIVIA

Tekst: Kjersti Kvale og Marte R. Fjørtoft /Foto: Marte R. Fjørtoft

Kvinner i Bolivia er på ingen måte likestilt med sine mannlige motparter. De har prosentmessig høyere analfabetisme, lavere lønninger og maternal dødelighet er en av de høyeste i verden. Likevel har Bolivias kvinner nylig vist fremgang og økt politisk og økonomisk deltakelse.

To tredjedeler av Bolivias befolkning er urfolk, og 63% av befolkningen lever under fattigdomsgrensen og mangler tilgang til rent vann, elektrisitet, helsefasiliteter og utdanning. De fattigste menneskene bor i rurale områder og slumområder rundt de store byene, og de absolutt verst stilte er urfolkskvinner. Ofte snakker ikke disse kvinnene spansk og lider av sosial eksklusjon, arbeidsledighet og en generell urettferdig behandling.

I Bolivia dominerer et patriarkisk samfunn hvor kvinner er underordnet og avhengige av menn. De er henvist til sin tradisjonelle reproduktive rolle som kvinne. Utdannelsesnivået til kvinner har en direkte konsekvens på helse og ernæringsnivå, maternal overlevelse og videre utvikling av deres barn. I tillegg til dårlig utdanning har kvinner i Bolivia den laveste tilgangen til prenatal helse i noe land i regionen, og en direkte konsekvens er at maternal dødelighet i Bolivia er blant den høyeste i verden. Maternal dødelighet er antall kvinner som dør under eller kort tid etter graviditet (UNICEF, 2001). Et annet stort problem for mange kvinner i Bolivia er brudd på deres rettigheter som mennesker og kvinner, samt vold utøvd mot dem. Kvinner opplever vold og brudd på menneskerettighetene på mange områder; seksuell vold, vold og slaveri i hjemmet, fysisk og psykisk vold, misbruk i arbeidslivet, forfølgelse og

intimidering, og isolering fra det sosiale, kulturelle, politiske og økonomiske liv. Voldtekter av kvinner og barn er et stort sosialt problem i Bolivia og forblir ofte uanmeldt. Grunnen til dette er at misbruket som oftest er innad i familien. Skam og det faktum at misbruk innad i familien bare straffes med et par dager i fengsel, fører ofte til at slike saker ikke anmeldes eller i det hele tatt tas opp i familien. På den annen side har dommen for voldtekter økt de siste årene. De som blir dømt for voldtekt av barn, også de som er i slektskap, opplever nå å få strenge straffer og lang fengselstid – opptil 25 år. Voldtekt av voksne kvinner blir derimot ikke sett på som en kriminell handling, og også for barn er ikke voldtekt i seg selv en ugjerning før den er anmeldt.

Abort er ulovlig i Bolivia, men kan utføres i situasjoner hvor incest eller voldtekt har forekommet, i situasjoner hvor kvinnens liv står på spill eller i situasjoner unik for boliviansk lov- ved graviditet utenfor ekteskapet. Likevel er det i praksis nesten umulig for kvinner å oppnå en autorisert abort uten frykt for straff grunnet den snevre loven, og skjevhet i helsevesen og juridisk sektor. Nylig var det en hendelse hvor en jente på 10 år hadde blitt voldtatt, men fikk ikke innvilget abort. Hun drepte senere sitt barn når det ble født, i ren desperasjon. I mediene ble hun hengt ut som en morder.

På den annen side viser Bolivia også en positiv trend angående kvinner. I Bolivia som i resten av Latin-Amerika, øker kvinners deltakelse i arbeidslivet. I dag har rundt 50 prosent av kvinnene inntekt. I urbane områder har kvinner inkorporert seg selv til de verst betalte og de minst produktive jobbene. Dette er grunnet diskriminering, deres undertrykte rolle i samfunnet og lavt utdanningsnivå. Situasjonen er verst for kvinner i rurale områder. De opplever en trippel diskriminering; både fordi de er kvinner, fattige og fordi de ofte er av urfolksbakgrunn. Selv om kvinners deltakelse i den økonomiske sektoren har økt kraftig, har deres deltakelse i distribueringen av velferd bare økt med 3 prosent i BNP (UNDP – Human Development Report on Gender, 2003). På den annen side har kvinners posisjon i økonomiske og politiske avgjørelser, både i den private og offentlige sektoren, økt med 70 prosent det siste tiåret. I tillegg har kvinners deltakelse i nasjonal og lokal politikk økt med 16 prosent. Kvinners utvikling innen samfunnet er mye takket være lovendringer og sosiale bevegelser.

På en nasjonal samling for unge kvinner i Santa Cruz i april, utarbeidet deltakerene en rekke forslag som de mente var viktige å realisere for å bedre levevilkårene for kvinner i Bolivia. Fokuset ble rettet mot sikker helsetjeneste, endring av synet på kvinner som objekt, opplysning om kvinners rettigheter, seksuelle rettigheter og familieplanlegging, likelønn, økonomisk støtte til enslige mødrer, desentralisering av høyere utdanning og yrkesfaglig utdanning for kvinner, og bevaring av og opplæring i ulike urfolksspråk. Mange av disse temaene blir også behandlet i det nye grunnlovsforslaget.

Det nye grunnlovsforslaget bekrefter rett til et liv utan fysisk og psykisk vold. Vold i hjemmet er et svært

utbredt problem i Bolivia, der både fysisk og psykisk vold er representert. Bolivias samfunn er, som i så mange andre latinamerikanske land, preget av en machokultur der kvinner er underordnet mannen. Dette medfører en lav terskel for mishandling av kvinner, samt en stilltiende aksept for at slike undertrykkende handlinger finner sted.

Man prøver også å sikre kvinners kontroll over sine seksuelle og reproduktive rettigheter, og gi en garanti for at begge foreldre må ta ansvar. Det er dessverre vanlig at kvinner blir forlatt av sine menn uten å få noen som helst form for økonomisk støtte. I grunnlovsforslaget har kvinner rett til å utpeke barnefaren. Dersom han ikke vil vedkjenne seg farskapet er han selv ansvarlig for å utføre farskapstesten. Viser det seg at han er far til barnet stilles han til økonomisk ansvar. Dersom det derimot viser seg at barnemoren urettmessig har utpekt mannen bærer hun det økonomiske ansvaret for farskapstesten. Dette hjelper kvinner i å kunne stille barnefaren til ansvar i tilfeller der mannen ikke tar økonomisk eller sosialt ansvar.

Retten til titulert jord og retten til å arve jorda er et annet tema som blir behandlet. Det er mange tilfeller der kvinner ikke arver jorden ved sin manns bortgang. Det er også vanlig at kvinner blir regelrett kastet ut av sine hjem dersom deres partner ikke lenger ønsker dem der. Ved å sikre kvinners rett til å arve og eie jorda gjennom grunnloven vil kvinner stå sterkere både økonomisk og i sine familieforhold.

Kvinneorganisasjoner i Bolivia har kjempet en hard kamp for å få inn kvinnerrettigheter i det nye grunnlovsforslaget. Forslaget skal opp til folkeavstemning januar 2009.

Vernepliktsalder i Bolivia er 18-25 år, men det er ikke uvanlig at gutter ned til trettenårs alderen rekrutteres. Dette skjer når kvoten av frivillige vernepliktige ikke blir innfridd. Verneplikten sies å ikke være obligatorisk, men det stemmer ikke helt overens med virkeligheten i Bolivia.

Etter endt tjeneste får man et borgerbevis, dette blir så krevd som identifikasjon for alt fra videre utdanning, i folkeavstemninger til jobb. Det er lovfestet at man må ha dette borgerbeviset for å inngå kontrakter. Kravet om å framvise dette beviset etter endt tjeneste hos institusjoner og i arbeidslivet er derimot ikke lovfestet. Denne skikken er likevel fullstendig inkorporert i boliviansk kultur. Ved å motta borgerbeviset blir man akseptert som borger av staten Bolivia. Uten dette beviset er de sosiale konsekvensene alvorlige. Gutter vil ikke bli regnet som borgere/fullverdige mennesker før de har fullført verneplikten. Dette synet står ekstra sterkt på landsbygda. Dersom du ikke ”frivillig” møter opp, risikerer du å bli hentet av soldater. Dette er hovedgrunnen til at det er så godt som umulig for de fleste ungdommer her i Bolivia å ikke gjennomføre verneplikten.

Det eneste alternativet til et år i militæret er ordningen ”pre-militar”. Gjennom denne ordningen blir man opplært i militære ferdigheter i helgene i en tidsperiode på et år. På slutten av denne ordningen mottar deltakerne borgerbeviset. Problemet for folk flest med denne ordningen er økonomi. Det er bare en liten gruppe mennesker som kan benytte seg av tilbudet da det er svært kostbar. Man må med andre ord ha penger får å kunne vri seg unna den tradisjonelle obligatoriske verne+plikten. ”Pre-militar”- ordningen er også tilgjengelig for jenter og er deres eneste mulighet for deltakelse i militæret. Det er blitt registrert flere menneskerettighetsbrudd begått mot vernepliktige

under tjenesten. Innenfor dette er normen heller enn unntaket systematisk vold som i tilfeller fører til regelrette forsvinninger. Det har også blitt registrert voldtekter og hallikvirksomhet. Dersom en vernepliktig dør på grunn av mishandling eller på grunn av andre forhold hvor den militære ledelsen kan klandres vil soldaten bli registrert som forsvunnet. Om en sak skulle komme for dagen så vil de ansvarlige ikke bli tiltalt av en sivil domstol. Militæret har et eget retts-system hvor alle saker mot offiserer som har begått regelbrudd i tjenesten gjennomføres. Disse frikjennes så godt som alltid av det militære rettsystemet. Under et intervju 7. mai 2004 sier leder for ”Human rights watch Americas Division” José Miguel Vivanco: ”For years, Bolivia’s military courts have insisted on trying members of the armed forces accused of violating human rights, but then almost invariably acquit them. The Constitutional Court’s judgement is consistent with international standards that require courts hearing human rights cases to be independent and impartial”.

Det har blitt utplassert kontorer for rapportering av menneskerettighetsbrudd i alle leire. Problemet med disse er at dersom noen benytter dem står de i fare for å forsvinne. Lokale organisasjoner og ungdomsorganisasjoner jobber for et sivilt alternativ og en frivillig militærtjeneste. En annen kampsak for disse har vært å fjerne viktigheten av borgerbeviset som deles ut etter endt tjeneste. Dette kan hjelpe til med å endre voldskulturen både innad i militæret og i samfunnet generelt.

FRA ROCKEFELLER TIL REFORDELING AV RESSURSENE

Tekst: Hans Olav Børte og Marte G. Iversen/Foto: Marita Mo

Bolivias økonomi er, og har helt siden koloniseringen på 1500-tallet, vært basert på utvinning av naturressurser. Dette har gjennom historien først og fremst dreid seg om ulike typer mineraler. I dag er olje og gass de viktigste eksportproduktene.

Latin-Amerika har generelt hatt en sterk tradisjon for utenlandsk eierskap og tilstedeværelse, spesielt innenfor energisektoren. Både på grunn av det store behovet for kapital og teknologi, og fordi manglende beskyttelse av naturressursene har gjort det lett for private aktører å utnytte de store rikdommene. Bolivia er i så måte intet unntak. Leting etter olje i Bolivia startet på begynnelsen av 1900-tallet, og i 1921 fikk det nordamerikanske Standard Oil eid av Rockefeller Foundation sin første konsesjon. Avtalen strakk seg i utgangspunktet over 55 år, men i 1937 eksproprieterte Bolivia oljeressursene i kjølevannet av Chacokrigen.

Det var imidlertid først etter revolusjonen i 1952 at oljeproduksjonen skjøt fart. Fram til 1964 økte den gjennomsnittlige produksjonen fra 2500 til 10 000 fat per dag. I tillegg startet utvinningen av naturgass. I denne perioden åpnet Bolivia igjen opp for utenlandske investeringer, og totalt 14 selskaper fikk tillatelse til å operere i et areal på nesten 14 millioner hektar. Viktigst av disse var det nordamerikanske Gulf Oil, som fikk svært fordelaktige vilkår i Bolivia. Selskapet betalte til sammen bare 30 prosent skatt på inntektene fra olje- og gassproduksjon. Regjeringen til Alfredo Ovando Candia nasjonaliserte derfor i 1969 Gulf Oils eiendom og virksomhet, begrunnet med at Bolivia selv burde kontrollere og dra nytte av ressursene.

Den markante økningen i olje- og gassproduksjon på 1960-tallet var forløperen til en økonomisk opptur som nådde sin topp midt på 70-tallet. Da var råvareprisene på verdensmarkedet høye, produksjonen omfattende og det var enkel og rask tilgang på internasjonal kreditt og lån. Likevel klarte ikke Bolivia å overføre veksten i økonomien til en integrert og strukturell utvikling, og i så måte ble det en kunstig boom som fikk negative følger for ettertiden. Oppgangstiden førte til falske forhåpninger, overdimensjonerte investeringer, og større fallhøyde.

I løpet av 1970-tallet oppdaget man at Bolivia hadde mye større gass- enn oljereserver. Etter Venezuela har Bolivia de største gassreservene i Sør-Amerika, og fra og med 1985 ble gassen viktigste eksportartikkel. Gassen har, dersom den blir raffinert i Bolivia og fordelt på en rasjonell måte for hjemmemarkedet, og gjennom eksport, potensiale til å være en viktig og økende inntektskilde for Bolivia. I særlig grad stiller de store gassreservene Bolivia i en fordelaktig stilling overfor nabolandene Brasil og Argentina, som er storkonsumenter av gass.

I løpet av 1980- og 90-tallet ble det som et ledd i den neolibérale økonomiske politikken, og etter påtrykk fra Verdensbanken og Det Internasjonale Pengefondet (IMF), gjennomført en storstilt privatiseringsprosess.

Privatiseringen, eller kapitaliseringen som den kalles i Bolivia, besto i å selge unna 50 prosent av aksjene i de største statlige selskapene til private bedrifter. Blant selskapene som ble kapitalisert var det statlige oljeselskapet YPFB, som også ble delt opp i mindre enheter. Tanken bak var å øke investeringene i, og dermed inntektene fra, petroleumssektoren. Imidlertid fikk de private bedriftene svært fordelaktige vilkår, med en skattesats på kun 18 prosent, og størstedelen av inntektene gikk derfor i lommene på utenlandske eiere i stedet for til staten og det bolivianske folk.

Da Bolivia privatiserte raffineriene sine mistet staten muligheten til å kontrollere prisstigningen på viktige konsumprodukter på det bolivianske markedet, som gass og bensin, samt mengden som ble utvunnet. De transnasjonale selskapene var i tillegg mer interessert i eksportmarkedet enn det interne markedet i Bolivia. På verdensmarkedet fikk de en dobbeltrolle som både tilbyder og etterspørter, og de hadde muligheten til å fastsette prisene.

I 2005 vedtok kongressen en ny petroleumslov der skattenivået ble hevet til 50 prosent, og 1. mai 2006 erklærte president Evo Morales Bolivias tredje nasjonalisering av olje- og gassressursene. Den innebærer at staten tar tilbake minimum 51 prosent av de kapitaliserte selskapene, samt en refinansiering av YPFB. I forslaget til ny grunnlov som angivelig skal opp til folkeavstemming i begynnelsen av 2009, gis YPFB en særstilling som forvalter av olje- og gassressursene i alle ledd i produksjonskjeden.

Etter at nasjonaliseringsprosessen ble satt i gang har inntektene fra olje- og gassindustrien blitt tredoblet, og skatteinntektene økte fra 18 prosent i 2005 til 76 prosent i 2007. I norske og vestlige medier har denne

nasjonaliseringen blitt framstilt som radikal, og at den skaper et usikkert investeringsklima i Bolivia.

Nobelprisvinner i økonomi og tidligere sjefsøkonom i Verdensbanken Joseph Stiglitz er blant dem som har gått ut og støttet nasjonaliseringsprosessen. I følge Stiglitz er denne nasjonaliseringen det samme som å ta tilbake frastjålne inntekter fra det bolivianske folk, og en prosess som er høyst nødvendig. Norge har ikke vært igjennom en slik nasjonaliseringsprosess, men til sammenligning tar vi høyere skatter, vi krevde opplæring av personell til leting, boring og raffinering helt fra starten av, og har et statlig oljeselskap som har store konsesjoner i norsk territorium.

Morales har ikke ekspropriert de private selskapene, men i 2006 ga han alle oljeselskaper som opererer på boliviansk jord en frist på 180 dager til å fremforhandle nye kontrakter. De nye kontraktene ble godkjent av Kongressen rett før tidsfristen gikk ut, og har blitt kritisert både av opposisjonen og av enkelte av Morales' tilhengere. Mange aktører på venstresiden mener at gjennom å gi de transnasjonale selskapene fortsatt tillatelse til å operere i landet, legitimerer regjeringen tidligere kontraktsbrudd, og viderefører en nyliberalistisk økonomisk modell. Dette anser de for å være i strid med den sosialistiske politikken Morales gikk til valg på, og som han ønsker å føre.

To år etter nasjonaliseringen, 1. mai 2008, kunne Morales annonsere at staten har overtatt aksjemajoriteten i fire av petroleumsselskapene som opererer i Bolivia. Selskapene det dreier seg om er de som ble kapitalisert og skilt ut fra YPFB på 1990-tallet, Chaco, Andina, Transredes og CLHB. Regjeringen kom til enighet med Andina gjennom

forhandlinger, mens de tre andre har blitt tvunget til å selge aksjer. Nettopp det faktum at Morales bruker tid og penger på å kjøpe tilbake olje- og gasselskapene har vært gjenstand for kritikk, og det diskuteres hvorvidt det kan kalles en reell nasjonalisering. Mirko Orgaz fra den venstreorienterte borgerkomiteen i Camiri, en av petroleumsbyene i det sørlige Bolivia, hevder for eksempel at gjennom å gi økonomisk kompensasjon til de transnasjonale selskapene, betaler den bolivianske staten for noe den i utgangspunktet er den rettmessige eier av. Da YPFB ble kapitalisert forpliktet de utenlandske selskapene seg til å investere i petroleumsindustrien, noe som i svært liten grad ble gjort, og Orgaz mener derfor at de heller ikke fortjener noen erstatning. De eneste investeringene som har blitt gjennomført har blitt det med penger tjent på det bolivianske folks olje og gass, noe som i bunn og grunn betyr at det er Bolivia selv som har foretatt dem. Og det uten at brorparten av fortjenesten har kommet landet til gode.

Selv om Orgaz og andre kritikere fremmer helt legitime argumenter for ekspropriering er det og en del som tyder på at det på nåværende tidspunkt potensielt vil kunne skade landet mer enn det vil gagne det. Mye tyder på at YPFB fremdeles ikke på egenhånd er sterkt nok til å håndtere de store utfordringene i olje- og gassektoren, med tanke på kapital, teknologi og kunnskap. Dette har blant annet vist seg ved at YPFB i løpet av de siste to årene har hatt fem ulike direktører. I vedtektene til selskapet er det ettertrykkelig fastslått at direktøren skal ha minimum 10 års erfaring fra petroleumssektoren, men dette er et vilkår som i den senere tid ikke har blitt oppfylt. Det er helt essensielt at dette kravet oppfylles og at YPFB drives av en faglig kvalifisert stab i tråd med den offisielle olje-

og gasspolitikken. Håpet er at YPFB på sikt kan opparbeide seg den nødvendige kompetanse for å forvalte landets ressurser på en bærekraftig måte som kommer hele nasjonen til gode. Først da kan de ta kontroll over egen olje- og gassvirksomhet, slik kravet fra folket lyder.

I tillegg til å styrke YPFB er det et folkekrav i Bolivia at petroleumssektoren industrialiseres. Både for å generere arbeidsplasser og for å øke verdien av gassen de eksporterer. Som et eksempel selger Bolivia rågass til Brasil som igjen foredler den og selger den tilbake til Bolivia til en høyere pris, noe som medfører store tap for Bolivia både på eksport og import. Det er enkelt å se at dette er dårlig butikk for Bolivia, men det er helt i tråd med Verdensbanken sin politikk om hvordan ressurser i et u-land skal brukes for å fremme økonomisk utvikling.

Tidligere regjeringer valgte å høre på IMF og Verdensbanken som fortsatt insisterer på at det beste for Bolivia er å fortsette å tappe landet for gass og olje uten å få nevneverdig igjen for det. Nå om dagen kan det derimot se ut som at Evo Morales har vurdert flere viktige aspekter før han iverksatte sin politikk. Regjeringen gjennomfører nasjonaliseringer, men beholder kompetanse, teknologi og kapital i landet. Verdensbanken argumenterte for at Bolivia ville oppleve en kapitalflukt som følge av Morales' nasjonalisering, dette har ikke skjedd. Det vises gjennom det faktum at staten nå har større kontroll over olje- og gassektoren, og har økt inntektene til staten samtidig som den har beholdt interessen til utenlandske investorer. Det gjenstår nå å se om bolivianske naturressurser denne gangen kan holde seg i bolivianske hender lenge nok til at landet kan få et økonomisk og sosialt løft.

NORGE OG BOLIVIA INNGÅR SAMARBEID

Tekst:Hans Olav Børte og Marte G. Iversen

Bolivia og Norge undertegnet i november 2007 en avtale som innebærer erfaringsutveksling innen olje- og gasssektoren. I forbindelse med dette har den norske regjeringens program Olje for Utvikling (OfU) etablert seg i Bolivia.

Programmet har som formål å hjelpe utviklingsland med olje- og gassforekomster, på en slik måte at de kan redusere fattigdommen og bedre levekårene for befolkningen. Det har nemlig vist seg å være svært vanskelig for ressursrike land å bruke disse pengene på en måte som kommer folket til gode. Norge er et av de landene som har lyktes best i å overføre veksten i petroleumssektoren til andre deler av samfunnet, og gjennom OfU ønsker den norske regjeringen å overføre de erfaringer og kunnskaper som har blitt opparbeidet i løpet av de siste 40 åra.

OfU-samarbeidet er etterspørselsbasert, noe som vil si at avtalene inngås etter initiativ fra mottakerlandene, og på forespørsel fra Bolivia har OfU inngått et langsiktig engasjement her. Dette var i følge OfU en politisk beslutning basert på at Bolivia er inne i en endringsprosess der erfaringene fra norsk petroleumsforvaltning vil kunne være relevante. I 2008 har OfU et budsjett på 246 millioner kroner. Av disse går 5 millioner til Bolivia.

Avtalen innebærer i første omgang faglig bistand til myndighetene, der Norge bidrar med kompetanse innen institusjonsbygging, informasjonssystemer, lovgivning og forvaltning av inntekter generert av olje- og gassressursene. Petroleums- og energidepartementet (Ministerio de Hidrocarburos y Energia) er viktigste kontaktpunkt, og så trekkes andre offentlige

institusjoner inn når de er relevante. Avtalen innebærer også at OfU kan støtte norske organisasjoner som samarbeider med bolivianske partnere (ikke-statlige organisasjoner og fagforeninger). I 2007 opprettet Utenriksdepartementet et konsulat i La Paz som på vegne av den norske regjeringen forvalter avtalen, men til nå har arbeidet gitt få konkrete resultater, og de tidsfrister som er satt er ikke innfridd. Blant annet er ikke den evalueringen av arbeidet i Bolivia som skulle vært ferdig i januar 2008 blitt gjennomført. Evalueringen er ikke ferdig med begrunnelse i at det ikke er gjort noe, det er derfor ikke nødvendig med en evaluering. Vi mener derimot at dette er noe som absolutt burde igangsatt en gjennomgang av OfUs tilstedeværelse i Bolivia.

OfU har fått en del kritikk for deres engasjement i andre land, da spesielt i Angola hvor de deler kontorbygning med Statoil. Det står spesifisert i OfUs arbeidsplan for 2008 at det skal være et klart skille mellom OfU og norske økonomiske interesser. Det kan spekuleres i om de klarer det i Angola. I Bolivia kjenner ikke OfU til noe norsk tilstedeværelse innenfor petroleumssektoren. Dette indikerer at de enten ikke eksisterer eller i allefall at det klare skillet er opprettholdt. Det har blitt spekulert i hvorfor den norske stat ønsker å drive dette arbeidet i Bolivia uten noen form for godtgjørelse, men så lenge ikke

norske selskaper er etablert i Bolivia foreligger det ingen grunn til å stille seg tvilende til OfUs intensjoner i landet. Problemet ligger heller i at ting tar veldig lang tid, og at man i løpet av ett års arbeid ikke har noe håndfast å vise til på regjeringsnivå som tross alt har hovedfokus i avtalen. Et positivt utfall av OfU er imidlertid den støtten som har blitt gitt til å opprette det bolivianske observatoriet for naturressurser, som blant annet jobber for større gjennomsiktighet i olje- og gasssektoren.

For å fremme større åpenhet er uavhengige organisasjoner og sivilsamfunnet tiltenkt en sentral rolle, og det bolivianske observatoriet for naturressurser ble grunnlagt som et resultat av samarbeidet mellom Norge og Bolivia. Observatoriet følger opp bruken av olje- og gassressursene på vegne av folket. Samt at de på dette tidspunktet undersøker muligheten for å opprette en avdeling av Transparency International (TI) i Bolivia. TI er den ledende internasjonale organisasjonen innen antikorrupsjonsarbeid. På spørsmål til det norske konsulatet i La Paz, som er de som har ansvaret for OfU i Bolivia, viser det seg at Transparency International har vært i kontakt med den danske ambassaden som igjen har snakket med OfU om hjelp til å finne samarbeidsorganisasjoner for å opprette en avdeling i Bolivia.

HVORFOR OPPSTANDELSE NÅR SÅ MANGE SA JA?

Tekst: Martine Moe Winsnes/Foto: Martine Moe Winsnes og Juan Luis Fernández

Autonomispørsmålet har en lang historie i Bolivia. Urbefolkningen har i lang tid ytret ønske om økt grad av selvstyre, men med en langt annen tilnærming til spørsmålet enn den som opposisjonen i dag forsøker å fremme.

I 2006 var det folkeavstemning over to temaer i Bolivia. Det ene var hvem som skulle sitte i den grunnlovsgivende forsamlingen, mens det andre var en avstemning om økt autonomi på fylkesnivå. I fire av de ni fylkene i Bolivia stemte flertallet ja til mer selvstyre, og det er i disse fire fylkene opposisjonen står sterkest. De omtalte fylkene er Beni, Pando, Tarija og Santa Cruz og utgjør til sammen 62 prosent av Bolivias territorium.

Ulike nivå av autonomi

Som en følge av avstemningen i 2006 vil disse fylkene anerkjennes som autonome umiddelbart etter ratifisering av den nye grunnloven. I forslaget til den nye grunnloven er det implementert fire ulike nivåer på autonomi; fylkesautonomi, regional autonomi, kommunal autonomi og urbefolkningsautonomi. Autonomistene i Santa Cruz, og de tre andre lavlandsfylkene Beni, Pando og Tarija ønsker derimot ikke flere nivåer på autonomien, kun fylkesautonomi. De vil ikke ta utgangspunkt i den nye grunnloven ved sin utforming av autonomistatuttene. Dette underkjenner de forutsetningene som låg til grunn under valget i 2006 der autonomistatutter skulle formes i tråd med grunnloven.

Autonomi på dagsordenen

I de siste årene har diskusjonen rundt autonomispørsmålet eskalert. 4. mai 2008 vart

det avholdt folkeavstemning over Estatuto del Departamento Autónomo de Santa Cruz, av 15. desember 2007 (heretter autonomistatuttene). Disse statuttene er utarbeidet av en liten gruppe selvvalgte representanter fra fylkestinget, sivilkomiteen og bedriftsledere i Santa Cruz. Representantene sympatiserer i stor grad med høyresiden. Hensikten med statuttene er primært å opprettholde den økonomiske makten, gjennom å disponere inntektene i et av Bolivias mest ressursrike områder.

Opposisjonen har med hell klart å sette autonomispørsmålet på agendaen som deres hovedkampsak. Diskursen har blitt forenklet til et spørsmål om ja eller nei til autonomi, der forhold rundt hvordan selvstyret skal bli utøvet har fått en minimal rolle. Spørsmål som klassekamp, urfolksrettigheter, kvinnesak og grunnlovens autonomiforslag har blitt ekskludert fra debatten.

Ja-flertall

Som forventet ble det et rungende ja til autonomistatuttene i folkeavstemningen i Santa Cruz 4. mai. Denne forventningen bunnset ikke i at statuttene i seg selv har en enhetlig støtte i regionen, men i tre essensielle punkter. For det første et feilaktig fokus på selvstyre til fordel for autonomistatuttene i opptakten til valget. For det andre mangelen på informasjon om statuttens innhold og for det tredje en oppfordring

fra statuttene motstandere om å la være å stemme. I tillegg kommer det faktum at det var statuttene opphavsmenn som avholdt og administrerte valget, fravær av objektive valgobservatører og beskyldninger om valgfusk.

Fokus på selvstyre

Under opptakten til valget var det gjennom kampanjen til fylkesledelsen og borgerkomiteen, høyresidens sosiale bevegelser, et enormt, og feilaktig, fokus på selvstyre (autonomi). Bruken av ordet autonomi vekker andre assosiasjoner enn det i denne sammenhengen er snakk om. I lang tid har det fra flere hold blitt framsett krav om desentralisering av den politiske makten i Bolivia, som har sitt høysete i den administrative hovedstaden, La Paz.

Mangel på informasjon

Med fraværet av informasjon om autonomistatuttens innhold følger det en manglende kunnskap om hva konsekvensene kan bli for befolkningen når disse statuttene implementeres. Det var aldri snakk om hvilke endringer som faktisk vil finne sted i Santa Cruz etter 4. mai, bare at alt ville bli bedre, for alle.

Et av midlene som har blitt tatt i bruk for å forhindre kunnskap om det faktiske innholdet har vært å gjøre det vanskelig å få tak i lovteksten. Dersom en ønsket å lese statuttene kunne en enten kjøpe dem på hovedplassen i Santa Cruz by, eller laste dem ned fra internett. Dette høres antagelig ut som en åpenhet, men tatt i betraktning mange av innbyggernes økonomiske situasjon og fravær på internetttilgang, og kunnskap om internett, har statuttene vært tilgjengelige kun for et mindretall av befolkningen. Noe av den propagandaen som har blitt utdelt har innholdt utvalgte artikler og en

medfølgende tolkning gjennom bruken av tegneserier. Denne propagandaen gir et feilaktig bilde av hva statuttene vil innebære for fylket og dets befolkning.

Når en leser statuttene kommer det klart frem at fylkesledelsen legger beslag på enorme deler av den makten som nasjonale myndigheter i dag besitter. Deriblant eget politi, sin egen lovgivende og dømmende makt og opprettelsen av eget statsborgerskap innad i Santa Cruz. Videre tas det forbehold om at det ved tilfeller der det oppstår konflikt mellom statuttene og Bolivias grunnlov vil statuttene veie tyngst. Det selvstyret som forsøkes å implementeres i fylket kritiseres av mange for å være en forflytning av sentralismen, fra La Paz til Santa Cruz by.

Fraværet av en nei-kampanje

Det tredje punktet som må tas med i betraktningen når en ser på resultatet i folkeavstemningen er fraværet av en nei-kampanje. Santa Cruz's innbyggere ble av statuttene motstandere oppfordret til å avstå fra å stemme. Dette medførte at en unormal stor andel ikke møtte opp på valgdagen. Årsaken til at motstanderne av statuttene valgte denne strategien var at de ikke ønsker å anerkjenne det de anser som et ulovlig prosjekt ved å møte opp og avgi sin stemme.

Siden både statuttene og folkeavstemningen er grunnlovsstridig, og ulovlig, ville hverken regjeringen eller internasjonale tungvektene som FN, EU og OAS anerkjenne valget i forkant av 4. mai. For det første er det ingen åpning for økt grad av selvstyre i den gjeldende grunnloven. I tillegg har ikke de som har satt i gang valget myndighet til å innkalle til folkeavstemning. Dette var også årsaken til fraværet av internasjonale og upartiske valgobservatører på valg-

AUTONOMIA
LIBERTAD

dagen.

Arbeidet med å få folk til å la være å stemme var i stor grad vellykket. En følge av dette var naturlig nok en enorm ja-oppslutning blant dem som faktisk stemte, noe som gir et feil bildet av statuttens faktiske støtte i regionen.

Dialog og iverksetting

Etter valget har det vært en høylytt diskusjon over hvordan regjeringen nå bør forholde seg til situasjonen i Santa Cruz. Den pågående maktkampen mellom regjeringen og opposisjonen har et skrikende behov for dialog. På den andre siden oppfordres regjeringen av flere til å fortsatt ta avstand fra det ulovlige valget. Dersom dialog startes med grunnlag i Santa Cruz sine autonomistatutter vil det være å indirekte anerkjenne valget.

Da Morales, til tross for oppfordringen om å la være, innkalte de ni fylkesmennene i landet til dialog 12. mai møtte ikke opposisjonens fire fylkesmenn opp. Dette med en begrunnelse om at de ikke ønsket dialog før etter 22. juni. Etter denne datoen har det blitt avholdt folkeavstemning over egenutarbeidede autonomistatutter i de tre fylkene Beni, Pando og Tarija. Dette er de tre fylkene som sammen med Santa Cruz er styrt av regjeringens opposisjon. Resultatet av folkeavstemningene i disse tre fylkene ble som ventet et ja-flertall på mellom 70 og 80 prosent, men valgoppslutningen var lav, mer enn 45 prosent avstod fra å stemme i Pando.

I Santa Cruz har autonomistatuttene allerede begynt å tre i kraft. 15. mai ble den lovgivende forsamling i fylket dannet, og Ruben Costas gikk fra å være fylkesmann til å bli guvernør, i det autonome Santa

Cruz.

Stemningen i resten av landet er spent, og mange ser på disse grunnlovstridige autonomi-avstemningene som opptakten til de urolighetene man finner i Bolivia i dag.

BOLIVIA, KVA SKJER?

Tekst: Martine Moe Winsnes og Marita Mo/Foto: Martine Moe Winsnes og Juan Luis Fernández

Urfolket har historisk sett blitt undertrykt i det bolivianske samfunnet. På 1990-talet byrja dei å krevja ein større plass i samfunnet og det politiske liv i Bolivia som ei samla gruppe. I den gjeldande grunnlova er ikkje dei mange urfolksgruppene i landet anerkjende, og i 1996 fann den fyrste urfolksmarsjen i Bolivia stad.

Under denne marsjen vart det sett fokus på kravet om jord og territorium, utvikling og politisk deltaking for urfolket. Den marsjen som skulle bli avgjerande i kampen om ei ny grunnlov var den tredje i sitt slag, og fann stad i 2002. Då marsjerte rundt 4000 personar over tusen kilometer, frå Santa Cruz i aust til La Paz i vest. Med dette vart kravet om ei grunnlovsgjevande forsamling sett på dagsordenen i heile Bolivia. Etter urfolksmarsjen i 2002 vart det politiske presset frå grasrota så sterkt at regjeringa ikkje lenger kunne ignorera folket sitt krav. Det vart slege fast at det skulle haldast folkeavstemning for å klarera spørsmålet om ei ny grunnlov. I 2003 sa folket klart i frå då 82 prosent av stemmene gjekk i favør av danninga av ei grunnlovsgjevande forsamling. Dette kravet var og er svært viktig i dei sosiale rørlene sin kamp mot det tradisjonelle politiske systemet i landet.

Etter frigjeringa i 1825 har Bolivia i hovudsak vore styrt av ein liten kvit elite, i eit land der rundt 60 prosent av folkesetnaden er urfolk. Den noverande grunnlova vart utarbeida av ei lita gruppe kvite menn med liten eller ingen deltaking frå dei mange folkegruppene i landet. Etter dei sosiale rørlene sitt krav og med MAS regjeringa sin nye endringspolitikk vart ei grunnlovsgjevande forsamling valt for å utvikla eit nytt grunnlovsforslag i 2006. Danninga av ei grunnlovsgjevande forsamling opna ei dør for dei massane som gjennom heile Bolivia sin sjølvstendige historie har vore ekskludert frå det politiske liv.

Grunnlovsspørsmålet er av stor verdi for landet si framtid. I danninga av den nye grunnlova har det vore lagt stor vekt på folkeleg deltaking. Med deltaking frå grasrotorganisasjonar, institusjonar og politikarar har no forslaget til ei ny grunnlov blitt forma, og det nye grunnlovsforslaget vart lagt fram i desember 2007. Forslaget ventar på å bli godkjent gjennom ei nasjonal folkeavstemning. Regjeringa har annonsert ei folkeavstemning i løpet av 2008.

Prosessen med utforminga av den nye grunnlova har på ingen måte vore enkel, og det er store spenningar mellom ulike grupperingar i landet. Ei lita gruppe med stor økonomisk makt i landet har stilt seg svært kritiske til den nye grunnlova, som vil ta frå desse ein del av deira privilegium. Dette til tross for at dei sjølv har vore representert i den grunnlovsgjevande forsamling. Opposisjonen har reagert kraftig på dei endringane som er sett i gong i landet av MAS regjeringa. Dei hevdar at grunnlova er utforma av Evo Morales personleg, og jobbar aktivt for å hindra godkjenninga av forslaget. Organisasjonane som har delteke presiserar imidlertid at det er deira prosjekt og ikkje presidenten sitt, og at grunnlovsforslaget ber eit klart preg av dei sosiale rørlene si deltaking i utforminga. Opposisjonen nyttar seg av den nemnte kritikken av grunnlova for å fremja kravet om autonomi, nærare bestemt større sjølvråderett på fylkesnivå.

I løpet av mai og juni 2008 vart det gjennomført

illegale folkeavstemningar over eigenutarbeida autonomistatutter i fylka Santa Cruz, Pando, Beni og Tarija. I alle fylka vart det fleirtal for statuttene, og opposisjonen har framstilt dette som eit klart bevis for folket sin støtte for deira autonomiprojekt i motsetnad til dei endringsprosessane som er sett i gong av president Morales og regjeringa. Dei har etter dette distansert seg frå landet sitt sentrale styre, og teke kontroll over fleire og fleire beslutningsområder og offentlege institusjonar på fylkesnivå.

For å løysa noko av den politisk spente situasjonen i Bolivia, innkalte president Morales til eit tilbakekallingsval 10.august i år. Her skulle folket svara på to spørsmål, fyrst om dei var einige i og ynskja ei fortsetjing av den endringsprosessen som er sett i gong av president Evo Morales og visepresident Álvaro García Linera, og likeins om dei var fornøyd med den jobben og forvaltninga fylkesmennene har stått for. Resultatet viste ei sterk støtte for president Morales der over 67 prosent av folket uttrykte si tillit til regjeringa sitt prosjekt.

Av dei 9 fylkesmennene var det 8 som stilte i tilbakekallingsvalet, og opposisjonen bevarte sine posisjonar i låglandsfylka Santa Cruz, Pando, Beni og Tarija, medan dei mista to i fylka La Paz og Cochabamba. MAS-regjeringa sine to fylkesmenn, i Oruro og Potosí vart samtidig sittande. Med desse resultatata inviterte president Morales til dialog med fylkesmennene frå opposisjonen i låglandet, men vart avvist. Særlig fylkesmannen i Santa Cruz, Ruben Costas, har lagt seg på ei aggressiv linje i forhold til regjeringa i La Paz.

28. august vedtok president Morales eit dekret om å utføre ei folkeavstemning om det nye grunnlovsforslaget 7.desember i år. I tillegg til å

stemme over den nye grunnlova skal det stemmast over storleiken på jordeigedomar og val av ei rekkje offentlege tillitsmenn, blant anna dei to fylkesmennene som vart tilbakekalla 10.august. Dette vedtaket har ført til store protestar og demonstrasjonar frå opposisjonen, og situasjonen i låglandet har utvikla seg til å bli svært uroleg, prega av rasistiske og valdelege aksjoner.

Den nye grunnlova vil svekka den økonomiske eliten si makt i landet og dei vil miste mange av sine privilegium. Det er særlig i spørsmål som omhandlar autonomi og refordeling av skatteinntekter frå olje og gass motsetningane mellom regjeringa og opposisjonen kjem klart fram. Jordreform er óg eit omstridt tema for landet sin elite, men dei har valgt å setje hovudfokus på meir populistiske saker som fengjar folk på tvers av samfunnsskissane innad i fylket, slik som meir sjølvstyre og meir pengar frå gassereservar som ligg i deira fylke.

I Santa Cruz har valden og terroren kome til nye dimensjonar i vekene etter at president Morales utlyste folkeavstemninga om det nye grunnlovsforslaget. Den høgreorienterte ungdomsorganisasjonen Union Juvenil Cruceñista (UJC), har sirkulert i gatene og angrepe offentlege og private personar dei anser som regjeringsvenlege. Statlege kontor har blitt ramponert og påtent, og situasjonen for sosiale organisasjonar i Santa Cruz er svært alvorleg. Mange har måtte legge ned arbeidet og forlate kontora sine etter truslar og angrep frå UJC. I tillegg til den fysiske valden og terroren som har funne stad blir det spreidd frykt i folkesetnaden gjennom såkalla svartelister. Desse svartelistene sirkulerar på nett, og gjer det klart at ein kvar organisasjon og (privat)person som blir oppfatta som regjeringsvenlege ikkje skal føle seg trygg. UJC har sterke bånd til høgresida sin borgarkomite

og blir sett på som deira væpna opprørsgruppe. Dei valdelege aksjonane er imidlertid ikkje politisk motivert for mange av dei som deltek, der unggutar ned i 12-års alderen blir rekruttert frå gata og betalt for å utøve aksjonane.

Onsdag 10. september erklærte president Morales USA sin ambassadør til Bolivia, Philip Goldberg, som persona non grata, og gav han 72 timar til å forlata landet. Goldberg skal i den siste tida teke initiativ til ei rekkje møter med opposisjonen, og Morales anklagar han for å konspirera mot demokratiet og arbeide for ei splitting av landet. Venezuela sin president Hugo Chavez fulgte opp med å utvisa USA sin ambassadør i sitt land, dette som ei støtteerklæring til Morales og regjeringa i Bolivia. Bolivia og Venezuela sine ambassadørar har òg blitt utvist frå USA.

Torsdag 11. september var bønder og representantar frå ulike urfolksgrupper i låglandsfylket Pando på veg til byen Cobija for å delta i ein fredelig demonstrasjon mot dei valdelege handlingane som hadde funne stad i låglandet den siste tida. Det var kvinner og born i følgjet som på vegen vart møtt av væpna grupper, og hendinga blir omtala som ein massakre av president Morales med over 30 drepte.

President Morales erklærte unntakstilstand i fylket fredag 12. september, og i etterkant av dette har fylkesmannen i Pando, Leopoldo Fernandez, blitt arrestert og ført til La Paz sikta for å ha stått bak angrepet på sivilbefolkninga.

Mediesituasjonen i Bolivia er veldig problematisk. Den er ekstremt polarisert og difor meir forvirrande enn opplysende for folket. Årsakane til at det er slik er blant anna at det er veldig ujevnt fordelt kven som eig og styrer media. Det er i hovudsak rike menn frå aust

i Bolivia som eig dei fleste, største og mest populære tv-kanalane, og mange av dei store avisene. Denne eigarstrukturen fører til at media har svært stor makt over kva informasjon som når ut til folk. I områder der opposisjonen står sterkt blir alt som kan gagne deira posisjon blåst opp, medan det som blir gjort av regjeringa sjeldan eller aldri blir nemnt.

Regjeringa har ikkje fått nokon sjanse til å framstille si side av det som skjer i låglandet og folk har liten eller ingen mogelegheit til å få ei balansert oppdatering av det som foregår. Konflikta i Bolivia blir ofte framstilt som ei regionskonflikt både i bolivianske og utanlandske media, der eit urfolksdominert høgland blir sett opp mot eit lågland hovudsakelig bestående av personar med europeisk avstamning. I realiteten er det ei konflikt mellom klassar, uavhengig av geografisk eller kulturell tilhøyrligheit. Ein kan likevel ikkje sjå bort i frå at urfolket tradisjonelt er dei fattigaste og at mange av dei med europeisk avstamning har nytt godt av den forskjellsbehandlinga som har eksistert frå kolonitida og fram til i dag.

For å imøtekomme opposisjonen har president Morales på nytt invitert til dialog, og regjeringa har vidare sagt seg villig til å revidera delar av det nye grunnlovsforslaget.

6. september presenterte Morales eit nytt lovforslag som utset folkeavstemninga til 25. januar 2009. Bolivias naboland ser med bekymring på situasjonen i Bolivia, og den søramerikanske samarbeidsunionen Unasur har innkalt til eit møte for å diskutera Bolivia si framtid. Alle statsleiarane som deltok på møtet har uttrykt si støtte til Bolivia og har gjort det klart at dei ikkje kjem til å akseptera handlingar som kan føre til eit statskupp i landet. Dei ynskjer òg å vera med på å fremja dialog mellom regjeringa og opposisjonen.

MANIFIESTO DE APOYO A LA DEMOCRACIA BOLIVIANA

Ante la escalada de violencia, vandalismo y racismo provocada por la derecha reaccionaria en Bolivia, expresamos nuestro mayor y enérgico repudio a estos actos en contra de la democracia y el proceso de cambio que vive el país y por el cual ha apostado la mayoría boliviana.

Con sus acciones violentas e intolerantes demuestran que quieren forzar una guerra civil en Bolivia, desestabilizar el gobierno democrático y dividir el país.

Demandamos el cese de la violencia y el castigo que merecen los instigadores de la misma.

Declaramos nuestro apoyo incondicional al valeroso pueblo boliviano que sigue resistiendo a estos pequeños grupos de fascistas y separatistas.

***Viva Bolivia unida y soberana!
Morir antes que esclavos vivir!***

STØTTEERKLÆRING TIL DET BOLIVIANSKE DEMOKRATI

Ovanfor den aukande valden, vandalismen og rasismen framprovosert av dei reaksjonere høgrepertia i Bolivia, uttrykkjer me vår oppriktige fordømming av desse handlingane mot demokratiet og den endringsprosessen Bolivia gjennomgår.

Med deira valdelege og intolerante handlingar syner dei at dei ynskjer å tvinge fram ein borgarkrig i Bolivia, destabilisera den demokratiske regjeringa og splitte landet.

Me krev at denne valden tek slutt, og at dei skuldige får den straffa dei fortener.

Me uttrykkjer vår absolutte støtte til det modige bolivianske folket som held fram med å kjempe mot desse fascistiske seperatistgruppene.

***Leve Bolivia, foreina og uavhengig!
Dø heller enn å leve som slavar!***

Latin-Amerika gruppene i Norge

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) er ein partipolitisk uavhengig solidaritetsorganisasjon. Me jobbar for å spre informasjon om forholda i Latin-Amerika og legg stor vekt på å støtte folkelege organisasjonar som arbeidar for ei betre framtid på kontinentet. For LAG er det viktig å støtte arbeidet med å finne alternativ til marknadsliberalismen, følgje opp demokratiserings- og fredsprosessar, og arbeide for grunnleggande menneskerettar. LAG samarbeidar med politiske parti, fagrørsla, bondeorganisasjonar, kvinneorganisasjonar, opprørsbevegelsar og andre folkelege organisasjonar.

www.latin-amerikagruppene.no

